

Sveučilište u Zagrebu
Rudarsko-geološko-naftni fakultet

OSNOVNI ELEMENTI PONUDE I POTRAŽNJE

EKONOMIKA NAFTNOG RUDARSTVA

Doc. dr. sc. Daria Karasalihović Sedlar

dkarasal@rgn.hr

DRUŠTVENA OSNOVA TRŽIŠNOG GOSPODARSTVA

RGNF

**Novac – mjerilo
vrijednosti**

**Novac – sredstvo
“poticanja”
razmjene**

PRIVATNO
VLASNIŠTVO

KAPITAL

**Tržište – okvir
za razmjenu -**

Međudjelovanje ponude
i potražnje za
proizvodima, uslugama
i resursima.

TRŽIŠTE

Kapital – pokretačka sila razmjene, proizvodnje i razvitka

RGNF

OSNOVNI ELEMENTI PONUDE I POTRAŽNJE

- U tržišnoj ekonomiji količina roba koju ljudi kupuju ovisi o njezinoj cijeni; što veća cijena potrošači su voljni kupiti manje jedinica i obratno
- Količina robe koja se u određenom trenutku traži na tržištu naziva se **potražnja**, dok se količina robe koja se nudi na tržištu naziva **ponuda**.

RGNF

POTRAŽNJA (ROBA ILI USLUGA)

- Postoji jasna veza između tržišne cijene nekog dobra i tražene količine tog dobra
- Ta veza između cijene i kupljene količine zove se raspored potražnje ili **krivulja potražnje**
- Potražnja odražava volju i raspoloženje **kupaca**

RGNF

POTRAŽNJA I KRIVULJA POTRAŽNJE

Tržišne pretpostavke:

- na apscisi je količina robe koja se traži
- na ordinati je očekivana cijena robe na tržištu
- npr. uz cijenu na tržištu od 80 kn traži se 1000 komada, a uz cijenu od 54 tražit će se 2000 komada itd.

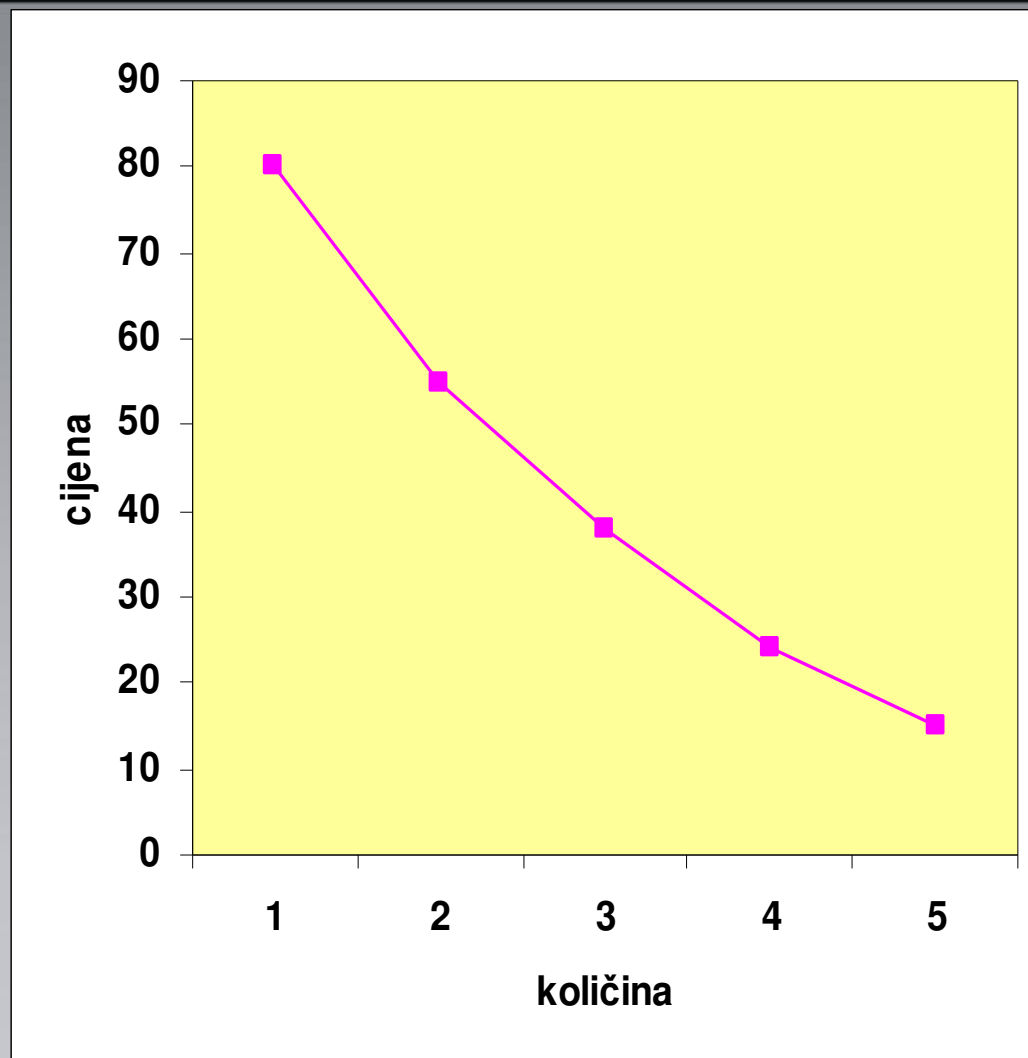
Stanje na trž.	Cijena	Tražena količina
A	80 kn	1000 kom.
B	55	2000
C	38	3000
D	24	4000
E	15	5000

KRIVULJA POTRAŽNJE

RGNF

Negativni nagib
krivulje ilustrira
zakon opadajuće
potražnje
(tj. ako cijena
raste,
potražnja
opada i
obratno)

RGNF

ŠTO ODREĐUJE POTRAŽNJU?

VARIJABLE POTRAŽNJE :

1. Cijena dobra → *EFEKT SUPSTITUCIJE* - kada se cijena dobra poveća ono se supstituira drugim sličnim dobrom
2. Prosječni dohodak potrošača - kad cijene porastu smanjuje se dohodak.
3. Veličina tržišta - veći broj potrošača povećava broj kupljenih proizvoda.
4. Cijene i raspoloživost odnosno dostupnost srodnih ili konkurentskih dobara - npr. niže cijene benzina povećavaju potražnju za automobilima.
5. Ukusi ili preferencije potrošača - npr. Amerikanci kupuju više automobila od Europljana.
6. Posebni utjecaji (klimatski, kulturološki i sl.) - npr. ovisno o plinifikaciji, potražnja za plinom bit će veća ili manja.

RGNF

PROMJENA POTRAŽNJE

- Promjena potražnje može se dogoditi smanjivanjem ili povećanjem cijena
(kretanje po krivulji potražnje)
- Promjena potražnje može se dogoditi promjenom uvjeta, na primjer, kupovne moći ili promjenom tehnologije
(pomicanje same krivulje potražnje)

RGNF

PONUĐA (ROBA ILI USLUGA)

- Ponudna strana tržišta sadrži uvjete uz koje poduzeća proizvode i prodaju svoje proizvode.
- Raspored ponude povezuje ponuđene količine dobra (ili roba na tržištu) s njegovom tržišnom cijenom uz pretpostavku da se druge stvari, poput troškova proizvodnje ne mijenjaju.
- Raspored ponude pokazuje vezu između njegove tržišne cijene i količine koju su proizvođači **voljni proizvesti i prodati.**

PONUĐA

- Veza između ponuđene količine robe na tržištu i njezine cijene naziva se **raspored ponude** ili **krivulja ponude**.
- Ponuda odražava volju i raspoloženje **proizvođača**

PONUDA I KRIVULJA PONUDE

RGNF

Pretpostavke:

- na apscisi je količina ponuđene robe
- na ordinati je očekivana cijena robe na tržištu
- npr. uz cijenu na tržištu od 80 kn nudi se 5000 komada, a uz cijenu od 54 nudit će se 4000 komada itd.

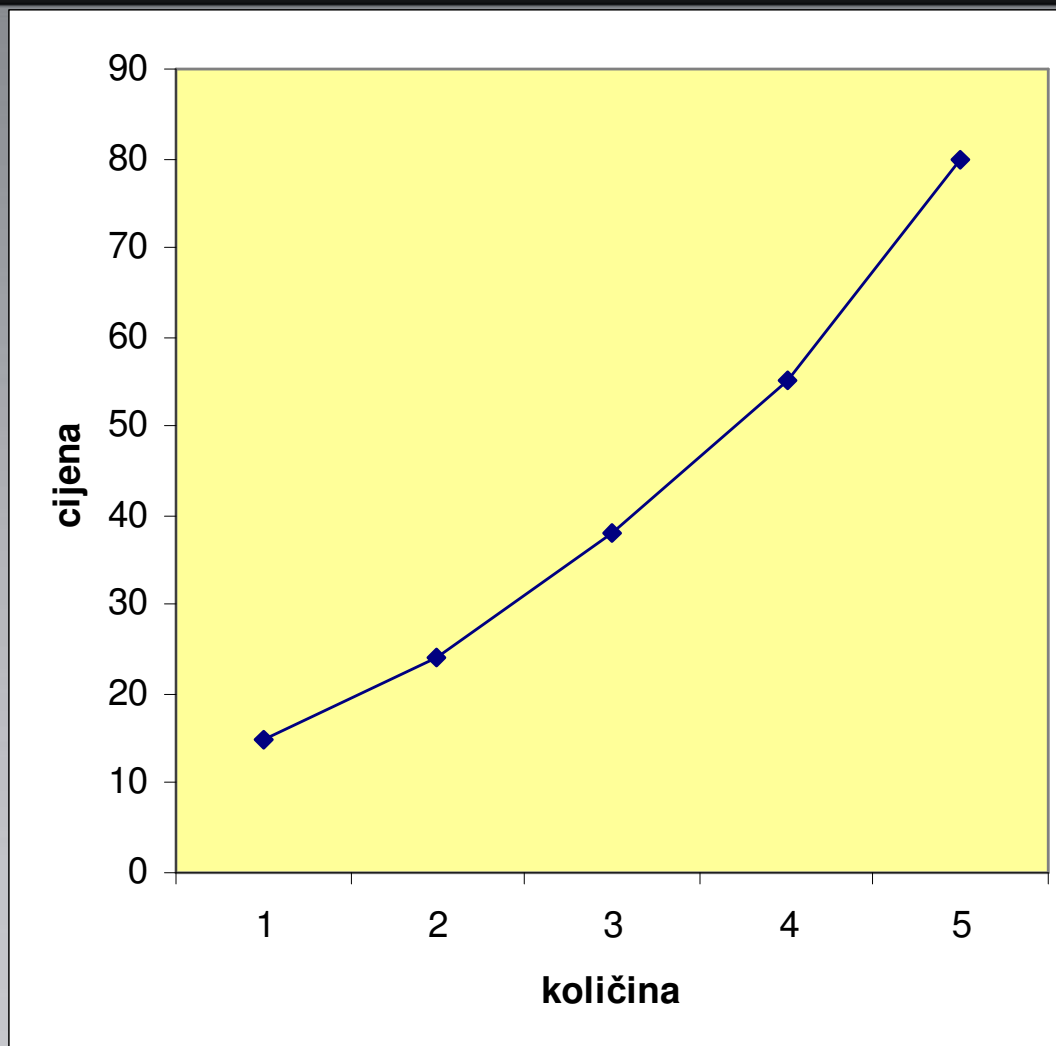
Stanje na trž.	Cijena	Ponuđena količina
A	15 kn	1000 kom.
B	24	2000
C	38	3000
D	55	4000
E	80	5000

RGNF

KRIVULJA PONUDE

Pozitivan nagib
krivulje ilustrira
zakon rastuće
ponude
**(ukoliko
cijena raste,
ponuda raste i
obratno)**

RGNF

ŠTO UTJEČE NA PONUDU?

VARIJABLE PONUDE:

1. Cijena dobra odnosno troškovi proizvodnje robe ili usluge o kojoj se radi - viša cijena povećava razinu najprofitabilnije proizvodnje i povećava ponuđenu količinu
2. Cijene inputa, utrošaka ili sirovina koje se koriste za proizvodnju - npr. smanjenje nadnica smanjuje troškove proizvodnje i povećava ponudu
3. Stanje tehnologije i tehnološka unapređenja - napredak tehnologije smanjuje troškove proizvodnje
4. Politika države (posebne pogodnosti, poticaji ili posebna ograničenja, porezi) - npr. ukidanje kvote na uvoz povećava ponudu
5. Cijene ostalih dobara
6. Ostali utjecaji (prognoze cijena, broj dobavljača) - npr. kontrola zagađenja

Zašto je nagib krivulje ponude pojedinačnih dobara uglavnom prema gore?

RGNF

Zbog **ZAKONA PADAJUĆIH PRINOSA**

- Primjer proizvodnje nafte - Ako društvo želi više nafte, tada će se veća količina rada dodavati istom ograničenom broju naftnih bušotina. Svaki novi radnik će, prema zakonu padajućih prinosa, dodavati sve manje i manje dodatnog proizvoda; zbog toga će se cijena povećati. Povećanjem cijene, društvo može potaknuti proizvođače na proizvodnju i prodaju više nafte; krivulja ponude nafte je zbog toga nagnuta prema gore.

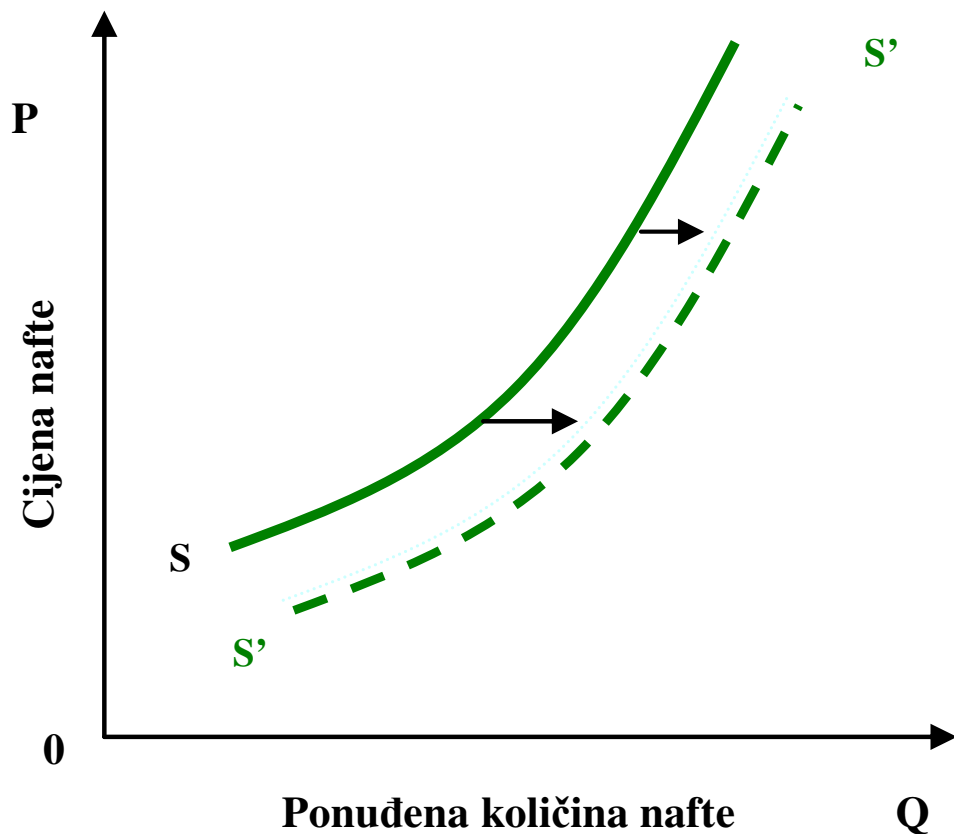
PROMJENA PONUDE

- Ponuda se mijenja ako se mijenja bilo koji utjecaj osim cijene robe, ukoliko se mijenja cijena robe tada promjena ide **po krivulji ponude**
- Ukoliko se mijenjaju druge okolnosti, poput kupovne moći ili tehnologije proizvodnje tada se mijenja sama **krivulja ponude**

RGNF

POMAK KRIVULJE PONUDE

- Ponuda će se povećati ako uvođenje novih tehnologija smanji troškove rada potrebnog za proizvodnju i troškove plaća radnicima; ili ako se ukine dio regulacije naftnog sektora.

- Bilo koji od elemenata može povećati ponudu nafte pri čemu se krivulja ponude pomiče u desno.

RGNF

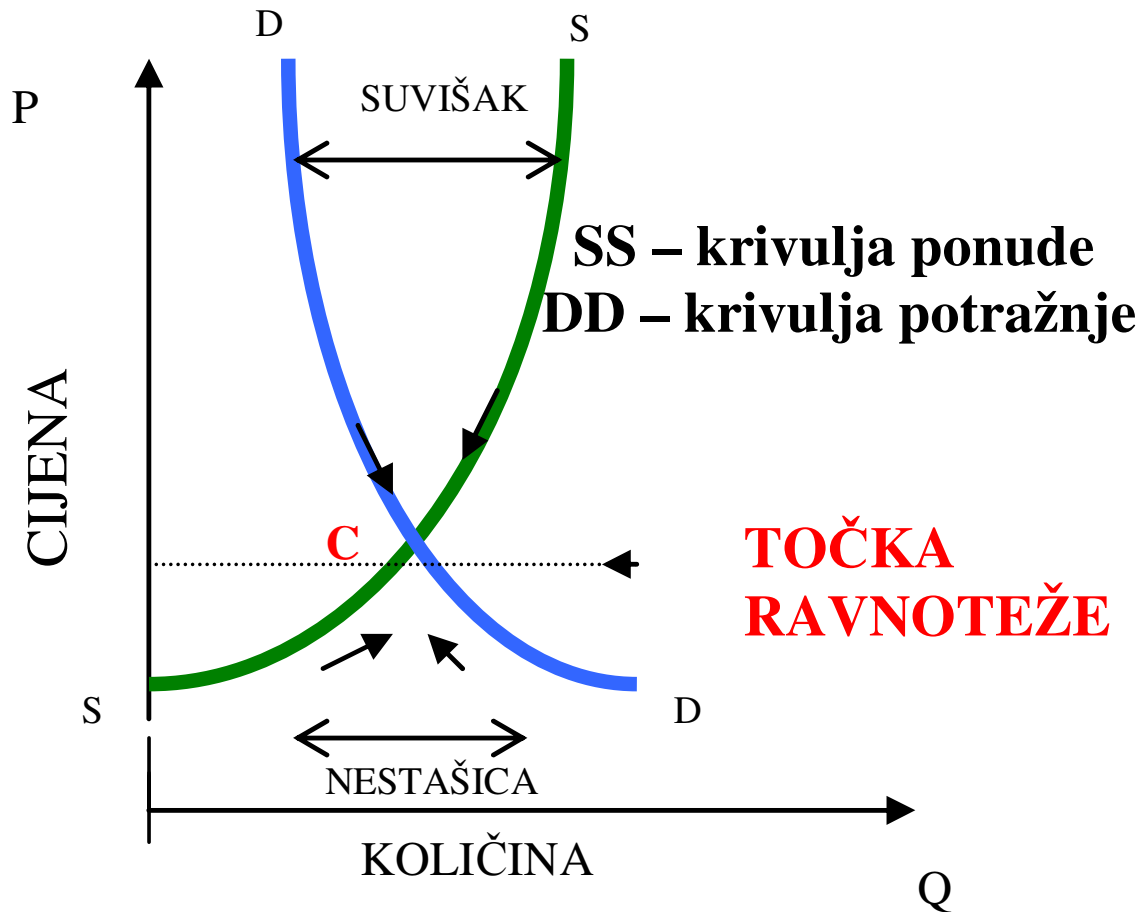
SUSRET PONUDE I POTRAŽNJE

- Tržišni procesi podrazumijevaju susret ponude i potražnje jer jedni nude dok drugi traže robe ili usluge na tržištu
- Taj se susret odvija istodobno, pa se susret ponude i potražnje (uz pogodbu i zaključenje poslova) odvija na tržištu – suština tržišta je **spajanje ponude i potražnje**

RGNF

RAVNOTEŽA PONUDE I POTRAŽNJE

- Ravnotežna cijena i količina su na razini gdje je ponuđena količina jednaka traženoj.
- Kod potpune konkurencije, ta ravnoteža se nalazi na sjecištu ponude i potražnje.
- Kada je cijena preniska, tražena količina premašuje ponuđenu količinu i pojavljuje se oskudica.
- Kada je cijena previsoka, ponuđači žele prodati više od potražnje; rezultat je višak.
- Kod ravnotežne cijene nema viškova niti manjkova.

RGNF

RAVNOTEŽNA CIJENA

- Pri ravnotežnoj cijeni (ovdje je 38 kn) ne postoji sklonost povećanja ili smanjenja cijena ni kod kupaca ni kod proizvođača – obje kategorije su zadovoljene i sva roba se prodaje.
- To ujedno znači da ravnotežna cijena uravnotežuje tržište i istodobno ga **“čisti”** od narudžbi.
- U stvarnom stanju tržišta teže ravnoteži i **postizanju ravnotežnih cijena.**
- **Neravnoteža cijena vodi ka viškovima ili nestašicama robe na tržištu.**

RGNF

RAVNOTEŽNA CIJENA

- Ravnatežna se cijena i ravnatežna količina ostvaruju na onoj razini na kojoj je dragovoljno tražena količina jednaka dragovoljno ponuđenoj količini robe (ili usluga) na tržištu.
- **Na konkurentskom se tržištu ta ravnateža nalazi u presjecištu krivulja ponude i potražnje.**

POMACI POTRAŽNJE I PONUDE

RGNF

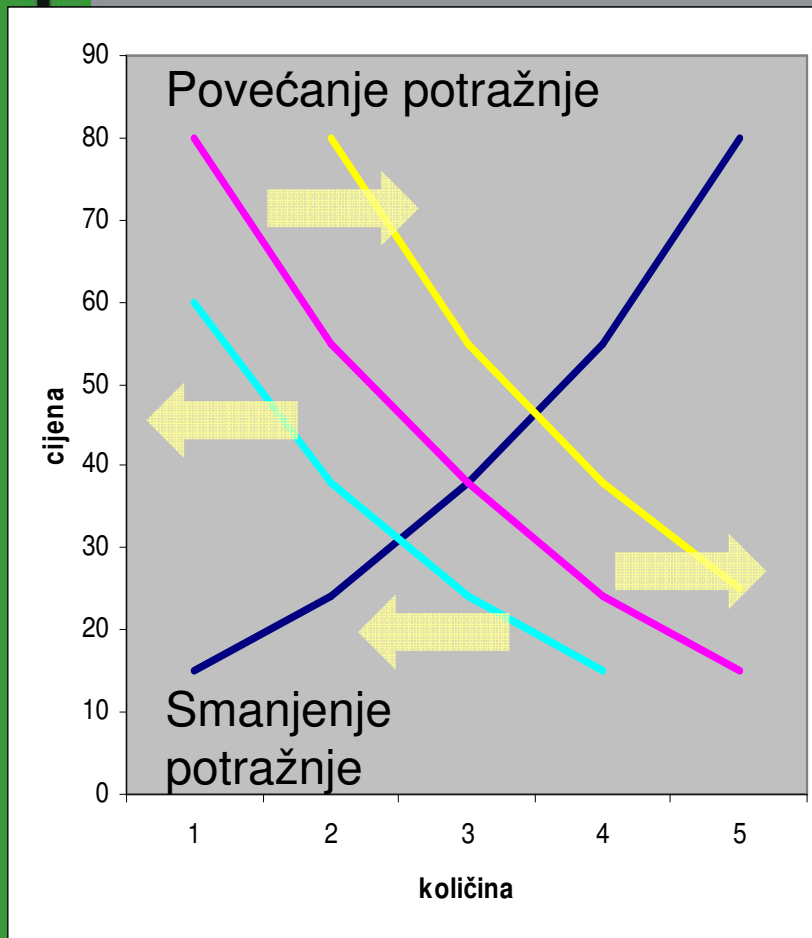
Ako potražnja raste...	Kr. potražnje ide udesno	cijena raste količina raste
Ako potražnja opada...	Kr. potražnje ide ulijevo	cijena pada količina pada
Ako ponuda raste...	Kr. ponude ide udesno	cijena pada količina raste
Ako ponuda opada...	Kr. ponude ide ulijevo	cijena raste količina pada

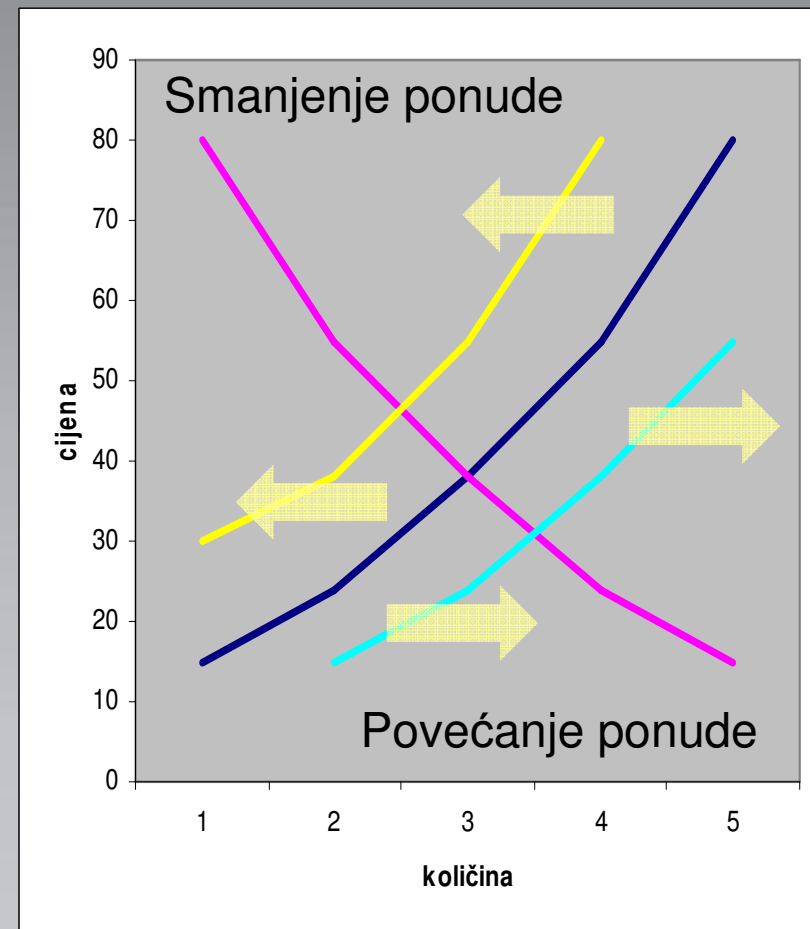
PROMJENE PONUDE I POTRAŽNJE NA TRŽIŠTU

RGNF

POMAK POTRAŽNJE:

POMAK PONUDE:

RGNF

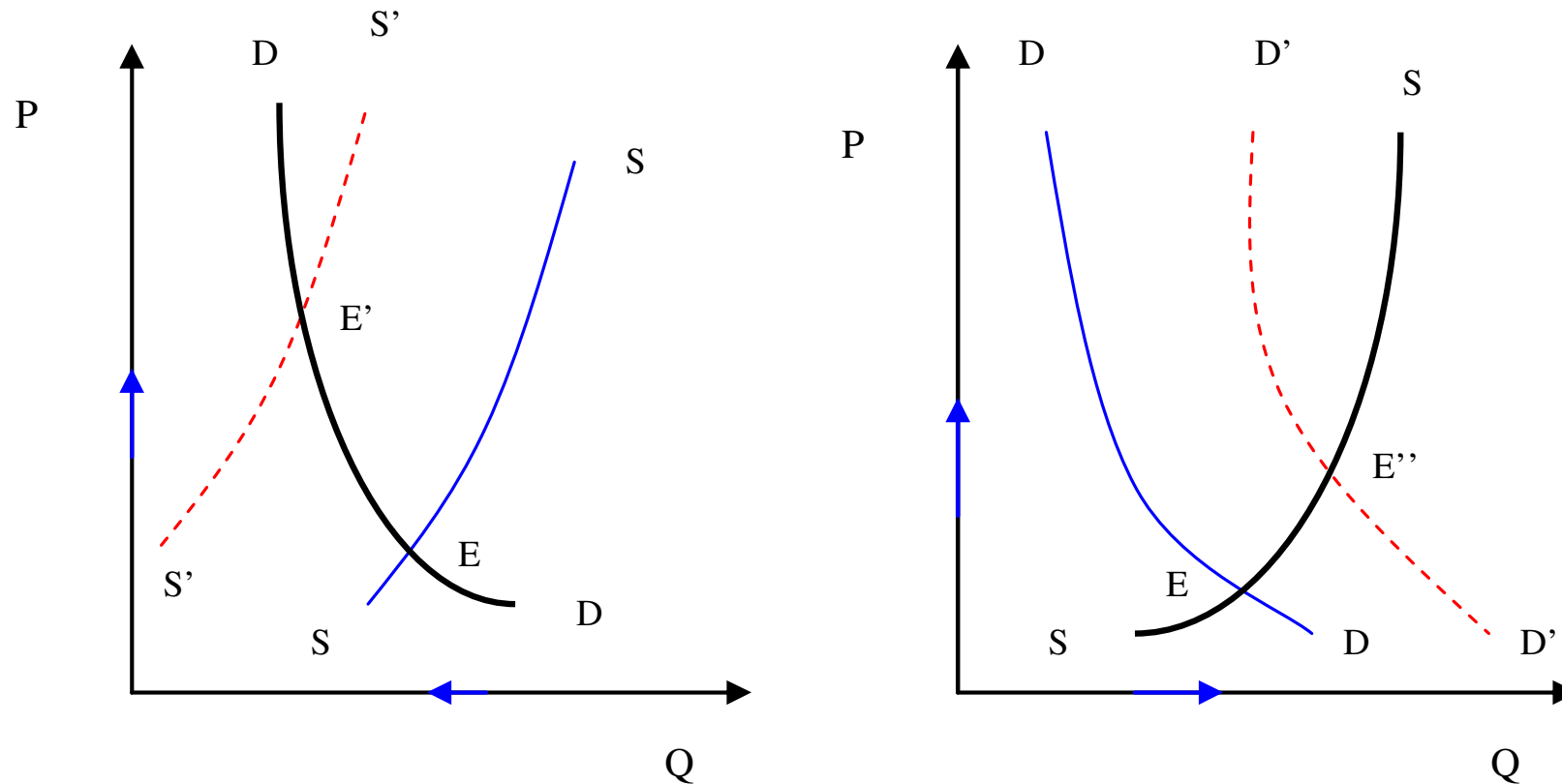
POMACI POTRAŽNJE I PONUDE

- Kada se mijenjanju elementi na kojima se temelji potražnja ili ponuda, to dovodi do pomaka potražnje ili ponude i do **promjene cijene i količine u tržišnoj ravnoteži.**
- **Zakon opadajuće potražnje – tražena količina opada kad se cijena dobra povećava.**

POMACI PONUDE I POTRAŽNJE

RGNF

Kod pomaka ponude u lijevo, oskudica će nastati po staroj cijeni. Cijena će se licitirati dok se ne izjednači količina koja se želi kupiti-prodati u novoj ravnoteži E'.

Pomak u krivulji potražnje vodi višku potražnje. Cijena će se licitirati dok će se ravnoteža cijena i količina kretati prema gore do E''.

KRETANJE POTRAŽNJE I PONUDE

- Većina stvarnih stanja na tržištu mnogo je složenija
- Izloženi mehanizam tržišta vrijedi uz uvjet da se tržište ponaša kao savršeno konkurentsko, tj. da nitko od kupaca ili potrošača ne može utjecati na cijene
- U stvarnim okolnostima krivulje ponude i potražnje vrijede, ali su drukčije položene.

RGNF

PONUĐA I POTRAŽNJA NA STVARNOM TRŽIŠTU

- Stvarno tržište djeluje uz monopole, promjenu tehnologija itd., stoga zbivanja na realnom tržištu **tendencijski** slijede ove zakonitosti
- Na stvarnom tržištu ravnoteža se uspostavlja u stalnim **djelovanjem tržišta i stalnim oscilacijama cijena na tržištu**

RGNF

KONKURENCIJA I MONOPOLI

- Krivulje potražnje i ponude i koncept ravnoteže vrijedi za savršeno konkurentsko tržište, kakvo u praksi ne postoji.
- U stvarnosti – tendencija monopola
- **Monopol** – jedan kontrolira tržište
- **Oligopol** – nadzor nekolicine njih
- **Nesavršena konkurencija** – mješavina konkurencije i monopola – **skoro sva tržišta u praksi**

KONKURENCIJA I MONOPOLI

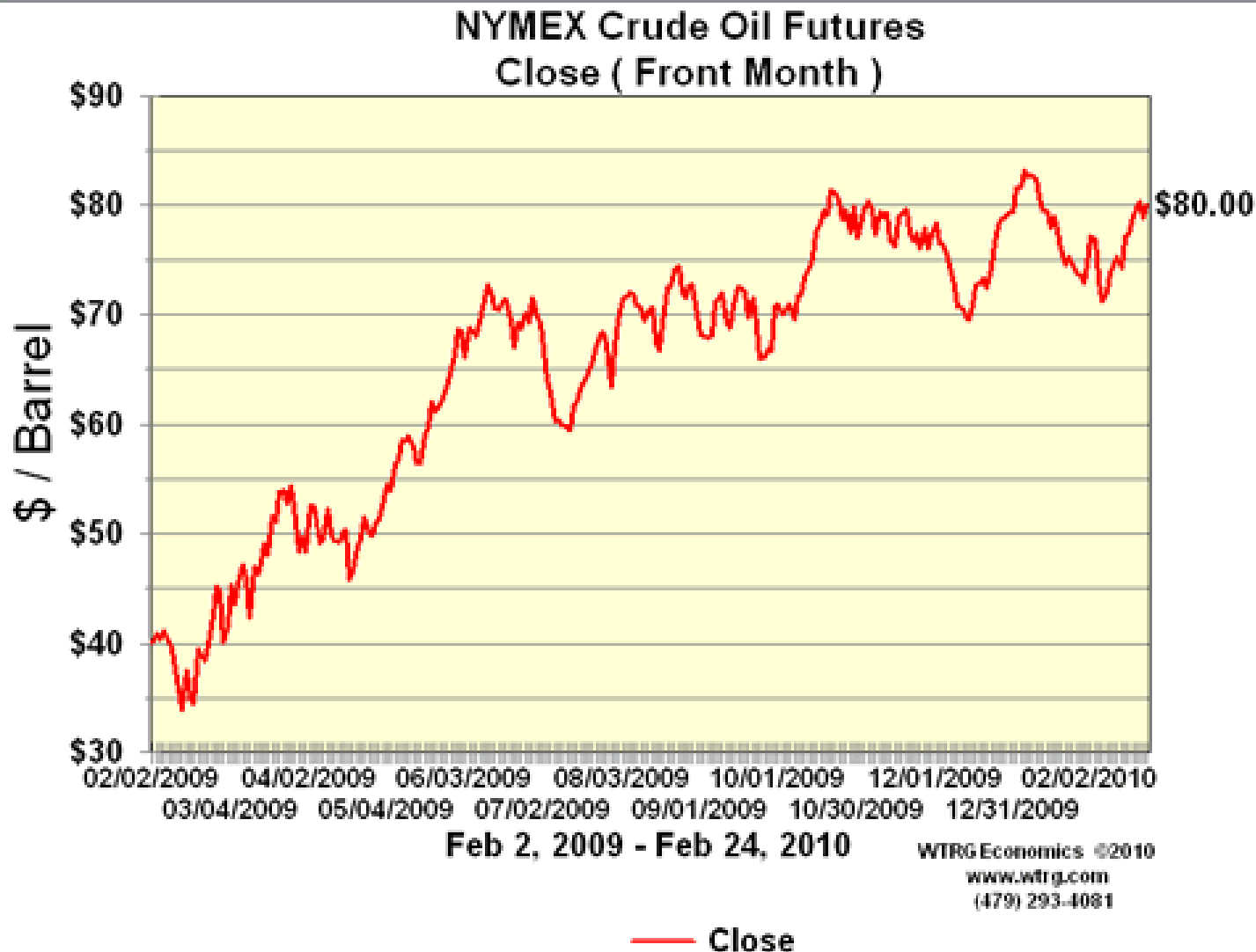
RGNF

VRSTA KONKURENCIJE	BROJ PROIZVOĐAČA	KONTROLA CIJENE	TIPIČNE DJELATNOSTI
Savršena konkurenc.	mnogi	nikakva	trgovina
Nesavršena konkurenc.	mnogi	malena	hrana, obuća, turizam, PC
Oligopol	malo	znatna	nafta, metali, automobili
Monopol	jedini	skoro potpuna	komunalne usluge

Kretanje cijena nafte na robnoj burzi u New Yorku, 24.02.2010.

RGNF

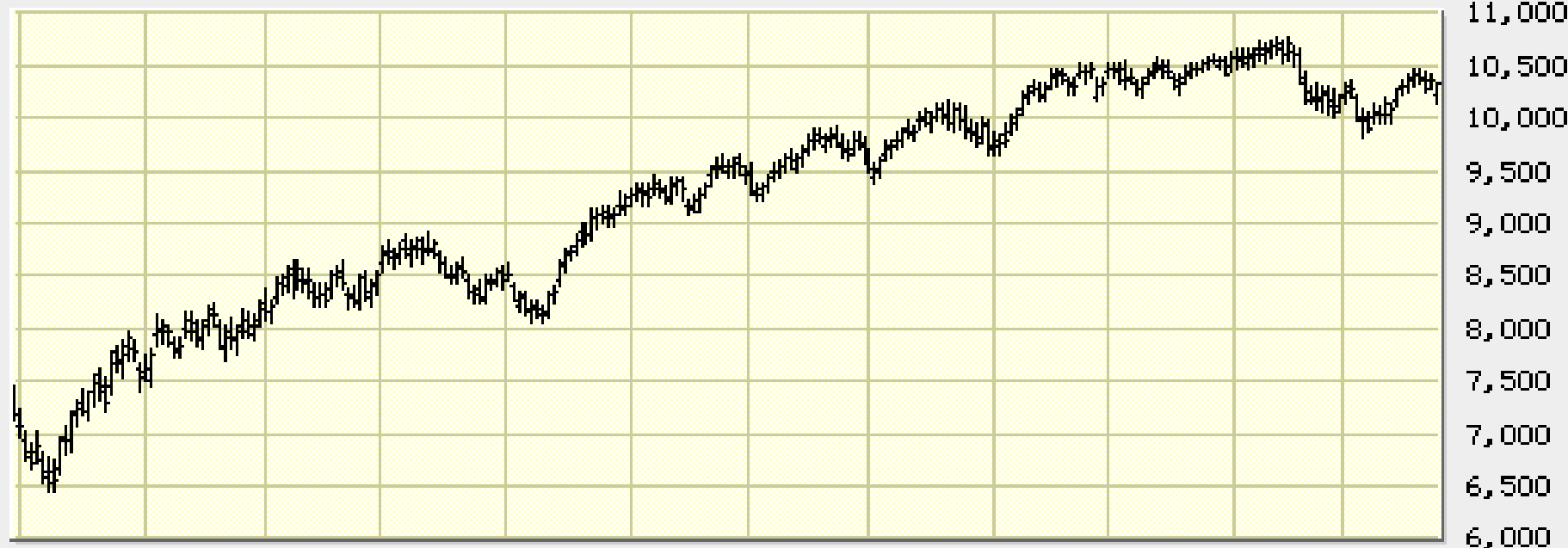

Kretanje cijena dionica na Burzi dionica u New Yorku, petak, 11. 3. 2005.

RGNF

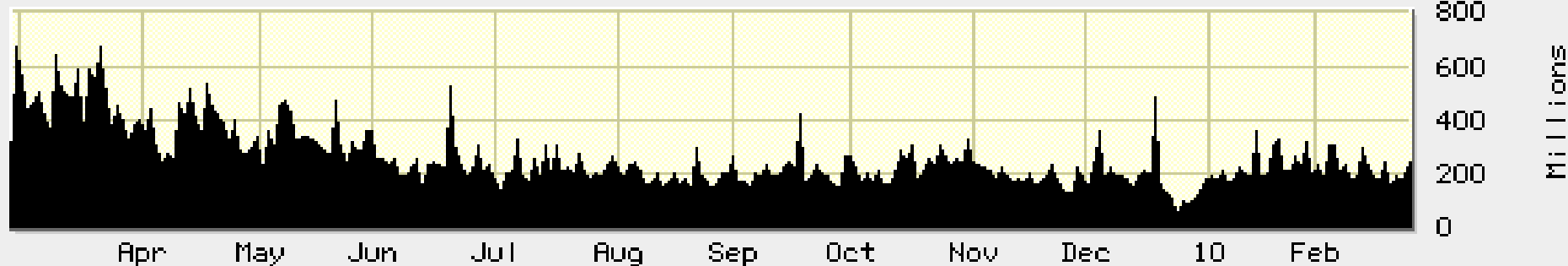
DJIA Daily

2/25/10

Volume

©BigCharts.com

PONUDA I POTRAŽNJA

- Ponuda i potražnja svojim djelovanjem i promjenama uvjetuju djelovanje tržišta, stalno uspostavljaju novu tržišnu ravnotežu, **te djeluju na količine roba ili usluga koje se prodaju na tržištu kao i njihove cijene.**

HVALA NA PAŽNJI!

